

ВИСНОВОК

про наукову новизну, теоретичне та практичне значення результатів дисертації

Машкіної Ольги Іванівни

«Формування та реалізація публічної політики захисту прав дітей в Україні», що подається на здобуття наукового ступеня доктора філософії з галузі знань 28 – Публічне управління та адміністрування за спеціальністю 281 – Публічне управління та адміністрування

1. Оцінка роботи здобувача у процесі підготовки дисертації і виконання індивідуального плану навчальної та наукової роботи

Здобувачка Машкіна Ольга Іванівна виконала Індивідуальний план освітньо-наукової програми підготовки доктора філософії в повному обсязі – 60 кредитів ECTS. Успішно склала іспити з наступних дисциплін: «Концептуальні засади розвитку публічного управління та адміністрування», «Публічна політика», «Управління суспільним розвитком», «Концептуальні засади сучасного наукового пізнання», «Етика та світоглядні засади наукової діяльності», «Методологічне забезпечення досліджень публічного управління та адміністрування», «Методологічне забезпечення освітньої діяльності», «Управління проектами», «Комунікативні аспекти діяльності дослідника», «Основи наукового мовлення», «Інформаційні технології у науковій діяльності», «Іноземна мова в професійній діяльності дослідника публічного управління та адміністрування», «Інформаційно-аналітична складова публічного управління», «Глобальне врядування і між рівневі відносини у публічному управлінні», «Демократія участі та комунікації в публічному управлінні та пройшов педагогічну практику».

У процесі навчання Машкіна О.І. набула усіх необхідних компетентностей, теоретичних знань, умінь і навичок, визначених Стандартом вищої освіти третього освітньо-наукового рівня за спеціальністю 281 «Публічне управління та адміністрування».

Всі заплановані види робіт були виконані своєчасно. Здобувачка плідно співпрацювала з науковим керівником, колективом кафедри права, національної безпеки та європейської інтеграції, науковцями Навчально-наукового інституту «Інститут державного управління» Харківського національного університету імені В. Н. Каразіна протягом усього терміну навчання в аспірантурі.

2. Обґрунтування вибору теми дослідження

Курс України на європейську інтеграцію вимагає перегляду пріоритетів державної політики у сфері охорони дитинства, впровадження успішних підходів із світової практики захисту прав дітей, які базуються на забезпеченні прав і найкращих інтересів дитини, спрямовуються на підтримку сім'ї, створення умов для виховання та розвитку дітей у сім'ї або середовищі, максимально наближеному до сімейного. Україна як повноправний суб'єкт міжнародного права зобов'язана дотримуватися взятих на себе зобов'язань у забезпеченні прав дітей. За роки незалежності в Україні остаточно не сформовано мережу дієвих державних інституцій, які ефективно забезпечують права дітей. Пошук оптимального розподілу повноважень постійно триває не лише між різними органами виконавчої влади, але й між органами публічної влади різних рівнів: загальнодержавного, регіонального, місцевого. В результаті реформи децентралізації влади органи місцевого самоврядування були наділені значними повноваженнями щодо захисту прав дітей. Разом з тим, існує проблема ресурсного забезпечення реалізації цих повноважень на рівні територіальних громад.

Переважна більшість наявних наукових розробок висвітлюють проблематику забезпечення прав дітей з точки зору правознавства, соціальної роботи, психології, педагогіки, соціології, демографії тощо. В контексті державного управління ця проблема розглядається значно рідше, що зумовлює необхідність її дослідження саме в контексті науки публічного управління.

З урахуванням вищенаведеного, вибір теми дисертаційної роботи Машкіної О.І. є обґрунтованим з огляду на її актуальність, наукову новизну, практичну значущість, інституційну підтримку та перспективи вирішення проблем захисту прав дітей в сучасній Україні.

3. Зв'язок роботи з науковими програмами, планами, темами

У роботі представлено результати наукових досліджень, що проводились авторкою в межах науково-дослідної роботи кафедри права, національної безпеки та європейської інтеграції Навчально-наукового інституту «Інститут державного управління» Харківського національного університету імені В. Н. Каразіна «Реалізація державної соціальної політики органами місцевого самоврядування в умовах децентралізації» (номер державної реєстрації 0120U105741). Авторкою обґрунтовано перспективи впровадження інституції «Омбудсмена в справах дітей» та визначено перспективи його діяльності на регіональному та місцевому рівнях.

4. Особистий внесок дисертанта в отриманні наукових результатів та їх новизна

Дисертація є самостійно виконаною науковою працею. Усі сформульовані в ній висновки, теоретичні положення та пропозиції ґрунтуються на особистих дослідженнях. У дисертації не використовувались ідеї співвиконавців науково-дослідної роботи.

5. Обґрунтованість і достовірність наукових положень, висновків і рекомендацій, які захищаються

Викладені у дисертаційній роботі наукові положення, висновки та рекомендації відповідають вимогам щодо такого виду наукових досліджень. Обґрунтованість наукових положень, висновків і рекомендацій дисертації підтверджується використанням авторкою фундаментальних положень теорії публічного управління та адміністрування, досліджень українських та зарубіжних учених, а також фактом опрацювання нею значного масиву теоретичних та емпіричних даних. Крім того, обґрунтованість отриманих результатів підтверджується застосуваннями низки різноманітних методів дослідження, їх позитивною оцінкою в процесі апробації на науково-практичних конференціях, круглих столах, конгресах, а також публікаціями у наукових виданнях, у яких висвітлено основні результати дослідження.

6. Наукове, теоретичне та практичне значення результатів дисертації

Наукова новизна одержаних результатів полягає в обґрунтуванні теоретичних основ і розробки практичних рекомендацій з удосконалення публічного управління захистом прав дітей в Україні.

Найважливішими результатами, що характеризують наукову новизну і розкривають логіку й зміст дисертації, є такі:

у перше:

— запропоновано вдосконалення інституційних механізмів публічної політики прав дітей шляхом створення інституції спеціалізованого «Омбудсмена у справах дітей» або «Дитячого омбудсмена», котрий є незалежним, інституційним механізмом нагляду за дотриманням прав дитини і має як дорадчі, так і контрольні функції, що відмінні від чинних на сьогодні механізмів державного захисту. Обов'язковими елементами даної інституції є: інституційна незалежність; спеціалізація виключно на правах дитини; безпосередня доступність для дітей; наявність превентивної та моніторингової функцій; наявність інструментів для адвокації прав дітей.

удосконалено:

— понятійний апарат науки публічного управління та адміністрування

через уточнення змісту понять «дитячий омбудсмен», «гуманітарні права дітей», «діти – біженці війни» та впровадження у науковий обіг поняття «публічне управління захистом прав дітей», що розширює наукові знання та вказує на доречність використання даного поняття поруч з іншими, існуючими в науковому обігу та чинному законодавстві, а також дає можливість розширити термінологічну складову проблематики захисту прав дітей в умовах повномасштабної війни;

- підхід до публічної політики захисту прав дітей в контексті ризик-менеджменту, що включає в себе такі етапи: визначення контексту (повномасштабна війна та ін.); ідентифікація ризиків (фізичні загрози, посилення вимушеної депривації, недоступність ключових послуг); аналіз та оцінка ризиків (картки ризиків та ін.); планування заходів реагування; моніторинг та контроль (в т.ч. із залученням інститутів громадянського суспільства); інституційна реалізація (Національна соціальна сервісна служба України, Державна служба України в справах дітей); підвищення компетентності та участі (в т.ч. із залученням інститутів громадянського суспільства, соціально відповідального бізнесу, представників закордонних профільних інституцій);

дістали подальшого розвитку:

- узагальнення кращих світових практики захисту прав дітей, що дозволило визначити можливість їх використання у виробленні та реалізації соціальної та гуманітарної політики щодо дітей в Україні, зокрема, в частині визначення спеціалізації державних органів та відповідних підрозділів ОМС; забезпечення результативної координації діяльності представників органів публічної влади, інститутів громадянського суспільства та соціально відповідального бізнесу, у якій кожен з названих суб'єктів політики грає визначену та зафіксовану в чинному законодавстві роль, в тому числі через участь в діяльності консультативно-дорадчих органів, функціонування мобільних мультидисциплінарних команд, підготовці планів відновлення та розвитку та програм комплексного відновлення територіальних громад в частині захисту прав дітей;

- підходи до оцінювання ефективності діючих інституцій із забезпечення прав дітей в частині конкретизації предметів відання комітетів Верховної Ради України; посилення якісних та кількісних параметрів моніторингу, що здійснюється Державною службою в справах дітей щодо діяльності органів виконавчої влади та органів місцевого самоврядування щодо забезпечення прав дітей; збільшення кадрового потенціалу Служб в справах дітей та посилення їх ресурсного забезпечення на місцевому рівні з метою уникнення їх дисфункціональності;

– характеристика сучасного стану публічного управління захистом прав дітей в умовах повномасштабної російсько-української війни, що дозволило визначити основні інструменти публічної політики захисту прав дітей, що, в свою чергу, дозволять прогнозувати, запобігати та мінімізувати прояви наступних соціально значущих явищ: зростання кількості дітей, які виховують в неповних родинах; зростання «латентного» та «фіктивного» безбатьківства; поширення ризиків порушення прав дитини при розподілі та використанні державних допомог; поширення ризиків збільшення випадків асоціальної та протиправної поведінки батьків дітей, що спричинено травматичним досвідом участі в бойових діях.

Практичне значення одержаних результатів полягає у можливості використання отриманих науково-практичних ідей, положень і висновків у діяльності органів публічної влади при вдосконаленні публічної політики захисту прав дітей в Україні в умовах повномасштабної війни та повоєнного відновлення.

Сформульовані в дисертації положення, висновки та рекомендації мають практичне значення й адресну спрямованість, що підтверджують відповідні довідки про впровадження результатів дослідження. Вони, зокрема, використані в роботі: Головного управління Національної соціальної сервісної служби України в Харківській області. Вони сприяють підвищенню результативності заходів із контролю/моніторингу надання соціальної підтримки, соціальних послуг та стосовно дотримання прав дітей, які проводяться співробітниками Головного управління. Практичні рекомендації, запропоновані в дослідження використовуються співробітниками Головного управління в ході проведення роз'яснювальної роботи та профілактики таких порушень законодавства як: 1. порушення права дитини на працевлаштування після закінчення навчального закладу; 2. порушення права дитини на виплату соціальної стипендії; 3. порушення права дитини на щорічну допомогу для придбання навчальної літератури та ін. (Довідка про впровадження 04.1-05/05 від 06.03.2025р.).

Результати дисертаційного дослідження використовуються в діяльності Регіонального центру підвищення кваліфікації Київської області (РЦПК). За період 2022-2024рр. результати проведених наукових досліджень були використані при проведенні занять в межах загальних короткострокових та загальних професійних (сертифікатних) програм підвищення кваліфікації для державних службовців: СПППК «Забезпечення прав дітей, материнства та дитинства» (вересень 2024р.), ЗКППК «Про активізацію роботи щодо забезпечення прав людей з інвалідністю» (лютий 2024р.), ЗКППК «Захист персональних даних» (травень 2024р.), при викладанні тематичного семінару

«Соціальна та гуманітарна сфера в умовах воєнного стану» (березень, вересень, листопад 2022р.) (Довідка про впровадження №43-11/21 від 06.03.2025р.).

7. Повнота викладення матеріалів дисертації в роботах, опублікованих автором

Публікації Машкіної О.І. відповідають п. 8 «Порядку присудження ступеня доктора філософії та скасування рішення разової спеціалізованої вченої ради закладу вищої освіти, наукової установи про присудження ступеня доктора філософії», затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 12.01.2022 р. № 44.

Основні положення дисертації викладено в 16 наукових публікаціях, з них 5 статей у наукових фахових виданнях України, 11 тез доповідей у матеріалах науково-практичних конференцій.

Публікації у наукових фахових виданнях України:

1. Меляков А.В., Машкіна О.І. Інститут омбудсмена в системі державного управління соціальним і гуманітарним розвитком. *Вісник Національного університету цивільного захисту України* : зб. наук. пр. (Серія «Державне управління»). Х. : Вид-во НУЦЗУ, 2018. № 2 (9). С. 214-223. DOI: 10.5281/zenodo.1492083
2. Машкіна О.І., Меляков А.В., Зуб А.В. Освітній омбудсман в Україні: функції, повноваження, напрями діяльності. *Актуальні проблеми державного управління* : зб. наук. праць. Х. : Вид-во ХарПІ НАДУ «Магістр». 2019. № 1(55). С.190-197. DOI: <https://doi.org/10.34213/ap.19.01.25>
3. Машкіна О.І. Захист прав дітей-біженців в умовах воєнного стану. *Теорія та практика державного управління* : зб. наук. праць. Харків : ХНУ імені В. Н. Каразіна. 2022. № 2 (75). С.99-112. DOI: <http://doi.org/10.26565/1727-6667-2022-2-06>
4. Машкіна О.І. Нормативно-правове забезпечення публічної політики захисту дітей в умовах воєнного стану. *Наукові перспективи* : журнал. Київ, 2025. Вип. 5 (59). 2025. Подано до друку. DOI:
5. Машкіна О.І. Закордонний досвід забезпечення соціальних та гуманітарних прав дітей. *Суспільство та національні інтереси* : журнал. Київ, 2025. Вип. 6 (14). 2025. Подано до друку. DOI:

Наукові праці, які засвідчують апробацію матеріалів дисертації:

1. Машкіна О.І. Практика інклюзивної освіти на регіональному рівні. *Публічне управління XXI століття: світові практики та національні*

перспективи : зб. тез XVIII міжнар. наук. конгресу, 26 квітня 2018р. Х.: Вид-во ХарПІ НАДУ «Магістр», 2018. С. 367-369.

2. Меляков А.В. Машкіна О.І. Перспективи урядових уповноважених як інструментів публічного управління гуманітарним розвитком. *Реформування публічного управління та адміністрування: теорія, практика, міжнародний досвід* : матеріали Всеукраїнської наук.-практ. конф. за міжнар. участю. 26 жовтня 2018р. Одеса : ОРІДУ НАДУ, 2018. С. 162-163.

3. Меляков А.В., Машкіна О.І. Фахові компетентності як чинник ефективності державної етнонаціональної політики: проблеми формування та застосування. Актуальні питання підготовки фахівців у сфері публічного управління та адміністрування : матеріали щорічної наук.-практ. конф. за міжнар. участю (Київ, 1-2 листопада 2018р.). К.: НАДУ при Президентові України, 2018р. Т.1. С. 255-259.

4. Машкіна О.І., Зуб А.В. Перспективи діяльності освітнього омбудсмена в умовах децентралізації. *Публічне управління XXI століття: синтез науки і практики* : зб. тез XIX міжнар. наук. конгресу, 19 квітня 2019р. Х.: Вид-во ХарПІ НАДУ «Магістр», 2019. С. 302-305.

5. Меляков А.В., Зуб А.В., Машкіна О.І. Публічна політика забезпечення прав осіб з особливими освітніми потребами: механізми, перешкоди, перспективи. *Інституціоналізація публічного управління в Україні в умовах євроінтеграційних та глобалізаційних викликів* : матеріали щорічної Всеукраїнської науково-практичної конференції за міжнародною участю (Київ, 24 травня 2019р.). Т.1. К. : НАДУ, 2019. С.85-87.

6. Машкіна О.І., Зуб А.В. Громадські бюджети як механізм ресурсного забезпечення прав дітей. *Публічне управління: традиції, інновації, глобальні тренди*: матеріали Всеукраїнської наук.-практ. конф. за міжнар. участю. 8 жов. 2021 р. Одеса : ОРІДУ НАДУ, 2021. С.172-173.

7. Машкіна О.І., Черноіваненко А.В. Бюджети участі як інструмент реалізації молодіжної політики на місцевому рівні. *Становлення та розвиток місцевого самоврядування в Україні*. Збірник тез X Всеукраїнської науково-практичної конференції (м. Хмельницький, 7 грудня 2021 року). Хмельницький : ХУУП ім. Леоніда Юзькова, 2021.С. 45-46.

8. Машкіна О.І. Роль органів місцевого самоврядування у забезпеченні освітніх прав дітей ромської національної меншини. Збірник тез Міжнародної науково-практичної конференції «Публічне управління в Україні: виклики сьогодення та глобальні імперативи». (м. Хмельницький, 11 лютого 2022 року). Хмельницький : Хмельницький університет управління та права імені Леоніда Юзькова, 2022. С.50-51.

9. Машкіна О.І. Захист прав дітей в умовах воєнного стану в Україні. *Публічне управління XXI століття: в умовах гібридних загроз* : зб. наук. матер. XXII Міжнар. наук. конгресу. Х.: ННІ «Інститут державного управління» Харківського національного університету імені В.Н. Каразіна, 2022. С. 128-130.

10. Машкіна О. І. Інституційні засади публічного управління захистом прав дітей в умовах війни. Збірник тез II Міжнародної науково-практичної конференції «*Публічне управління в Україні: виклики сьогодення та глобальні імперативи*». (м. Хмельницький, 18 травня 2023 року). Хмельницький : Хмельницький університет управління та права імені Леоніда Юзькова, 2023. С. 107-109.

11. Меляков А.В., Машкіна О.І. Освітній омбудсмен як елемент системи публічного управління освітою. *Європейська інтеграція та трансформація публічного врядування в Україні*: матер. наук.-практ. конф. (4 квітня 2025 р., м. Львів). Львів: НУ «Львівська політехніка», 2025. С.105-107.

8. Дотримання академічної доброчесності

На підставі вивчення тексту дисертації, наукових праць здобувача, Протоколу контролю оригінальності (перевірку наявності текстових запозичень виконано в антиплагіатній Інтернет-системі Strikeplagiarism.com) встановлено, що робота виконана самостійно, текст дисертації не містить текстових запозичень, а дисертаційне дослідження відповідає вимогам академічної доброчесності.

9. Апробація матеріалів дисертації

Основні ідеї, теоретичні положення, висновки та результати дисертаційного дослідження обговорювались на засіданні кафедри права, національної безпеки та європейської інтеграції ННІ «Інститут державного управління» Харківського національного університету імені В.Н. Каразіна, а також на таких комунікативних заходах: XVIII Міжнародний науковий конгрес, 26 квітня 2018р. м. Харків; Реформування публічного управління та адміністрування: теорія, практика, міжнародний досвід: Всеукраїнська науково-практична конференція за міжнародною участю. 26 жовтня 2018р., м. Одеса; Актуальні питання підготовки фахівців у сфері публічного управління та адміністрування: науково-практична конференція за міжнародною участю, м. Київ, 1-2 листопада 2018р., Публічне управління XXI століття: синтез науки і практики: Міжнародний науковий конгрес, 19 квітня 2019р. м. Харків; Інституціоналізація публічного управління в Україні в умовах євроінтеграційних та глобалізаційних викликів: Всеукраїнська науково-

практична конференція за міжнародною участю, м. Київ, 24 травня 2019р.; Публічне управління: традиції, інновації, глобальні тренди: Всеукраїнська науково-практична конференція за міжнародною участю, 8 жовтня 2021 р. м. Одеса; Становлення та розвиток місцевого самоврядування в Україні. X Всеукраїнська науково-практична конференція, м. Хмельницький, 7 грудня 2021 року; Публічне управління в Україні: виклики сьогодення та глобальні імперативи»: Міжнародна науково-практична конференція, м. Хмельницький, 11 лютого 2022 року; Публічне управління ХХІ століття: в умовах гібридних загроз: ХХІІ Міжнародний науковий конгрес, м. Харків; ІІ Міжнародна науково-практична конференція «Публічне управління в Україні: виклики сьогодення та глобальні імперативи», м. Хмельницький, 18 травня 2023 р.; Європейська інтеграція та трансформація публічного врядування в Україні: науково-практична конференція, 4 квітня 2025 р., м. Львів; VІІІ Міжнародна науково-практична конференція «Правові засади організації та здійснення публічної влади», м. Хмельницький, 16 травня 2025р.

10. Оцінка структури, мови та стилю дисертації

Матеріал дисертації викладено в логічній послідовності та доступно для сприйняття. Дисертація написана науковим стилем мовлення, структура дисертації відповідає алгоритму здійсненого авторкою дослідження. Зміст, структура, оформлення дисертації та кількість публікацій відповідають вимогам «Порядку присудження ступеня доктора філософії та скасування рішення разової спеціалізованої вченої ради закладу вищої освіти, наукової установи про присудження ступеня доктора філософії» (постанова Кабінету Міністрів України від 12.01.2022 р. № 44), наказу Міністерства освіти і науки України від 12.01.2017 р. № 40 «Про затвердження Вимог до оформлення дисертації».

11. Відповідність змісту дисертації спеціальності, за якою вона подається до захисту

За своїм фаховим спрямуванням, науковою новизною і практичною значимістю дисертаційна робота Машкіної О.І. «Формування та реалізація публічної політики захисту прав дітей в Україні» повністю відповідає галузі знань 28 – Публічне управління та адміністрування та відповідає паспорту спеціальності 281 – Публічне управління та адміністрування. Здобувачкою повністю виконано освітню та наукову складову третього (освітньо-наукового) рівня вищої освіти.

12. Результати обговорення та проведення презентації.

Рекомендація дисертації до захисту

Здобувачка представила основні результати дисертаційної роботи на розширеному засіданні кафедри права, національної безпеки та європейської інтеграції ННІ «Інститут державного управління» Харківського національного університету імені В.Н. Каразіна щодо попередньої експертизи дисертації (витяг з протоколу № 19 розширеного засідання кафедри права, національної безпеки та європейської інтеграції від 12.05.2025 року) у формі презентації та наукової дискусії після її завершення.

У рамках цього розширеного засідання було ухвалено одноголосно рекомендувати дисертаційну роботу Машкіної О.І. «Формування та реалізація публічної політики захисту прав дітей в Україні» до захисту на здобуття наукового ступеня доктора філософії з галузі знань 28 – Публічне управління та адміністрування за спеціальністю 281 – Публічне управління та адміністрування.

Головуючий на розширеному засіданні
кафедри права, національної безпеки та
європейської інтеграції, доктор юридичних
наук, професор, завідувач кафедри права,
національної безпеки та європейської
інтеграції ННІ «Інститут державного
управління» Харківського національного
університету імені В.Н. Каразіна

Лариса ВЕЛИЧКО